

Тимченко А.П.

к.ю.н., доцент

Юридичний інститут

Національний авіаційний університет, м. Київ

ПРАВОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ В УКРАЇНІ ПО БОРОТБІ З ДИТЯЧОЮ БЕЗПРИТУЛЬНІСТЮ, БЕЗДОГЛЯДНІСТЮ І ЗЛОЧИННІСТЮ В 1941-1945РР.

Сучасний стан становлення України як правової держави характеризується спрямованістю дій на забезпечення прав і свобод людини, вільний і всебічний розвиток особистості, виховання її в дусі поваги до національних традицій і законодавства. Одним із найголовніших завдань є виховання здорового молодого покоління, охорона дитинства та забезпечення максимально можливою мірою виживання й розвитку молоді. Важливе значення має подолання таких негативних явищ у середовищі неповнолітніх, як безпритульність, бездоглядність та злочинність. Діяльність же спеціальних державних органів та громадських організацій в нинішніх умовах різкого погіршення соціально-економічної та політичної ситуації залишається малоефективною: безпритульних та бездоглядних дітей стає все більше, зростає не тільки протиправна поведінка неповнолітніх, а й їх суспільна небезпека, – злочини стають зухвалішими, цинічними, небезпечнішими для життя і здоров'я оточуючих.

З цими негативними явищами боротьбу ведуть і працівники міліції України. З метою вивчення цього напрямку їхньої роботи в минулому і застосування напрацьованого досвіду в сучасних умовах (не претендуючи на повне висвітлення даної теми), я й хочу показати їх діяльність в один із самих тяжких періодів історії нашої держави, в надзвичайних умовах війни 1941-1945 рр.

В роки війни, незважаючи на труднощі воєнного часу, турбота про дітей, про їх виховання була одним з найважливіших державних завдань. З самого початку Великої Вітчизняної війни робилося все можливе, щоб полегшити стан дітей, які залишилися без батьків, не допустити розповсюдження дитячої безпритульності, бездоглядності і злочинності. Важлива роль в цьому належить працівникам міліції України. В своїй діяльності працівники міліції на початку війни керувались постановою РНК СРСР і ЦК ВКП (б) від 1 червня 1935 р. «Про порядок затримання і подальшого направлення безпритульних і бездоглядних дітей» [1, 847-854].

Важливе значення для попередження дитячої безпритульності, бездоглядності в роки війни мала прийнята РНК СРСР 23 січня 1945 р. постанова «Про утримання дітей, які залишились без батьків» [2, 69-70], яка покладала на міліцію України завдання виявляти і брати на облік безпритульних дітей і влаштовувати їх в дитячі установи. Важливу роль в цьому зіграли перш за все дитячі кімнати міліції, через які проходили всі затримані діти. Вони своєю роботою сприяли попередженню дитячої безпритульності, бездоглядності і злочинності.

В попередженні злочинності серед неповнолітніх на початку війни важливу роль відіграв Указ Президії Верховної Ради СРСР від 7 липня 1941 р. «Про застосування судами постанови ЦВК і РНК СРСР від 7 квітня 1935 р. «Про заходи боротьби зі злочинністю серед неповнолітніх» [3, 416], який роз'яснював, що

кримінальна відповідальність неповнолітніх наступає як у випадках скоєння ними злочинів навмисно, так і з необережності. Президія пропонувала Верховному суду СРСР застосовувати постанову ЦВК і РНК СРСР від 7 квітня 1935 р. у відповідності з текстом закону і з діючим кримінальним законодавством СРСР, а отже, і постанову ЦВК і РНК УРСР від 9 квітня 1935 р. «Про заходи боротьби зі злочинністю серед неповнолітніх» [1, 845-847], видану на виконання постанови ЦВК і РНК СРСР від 7 квітня 1935 р.

Необхідно також зазначити, що на початку війни і також до червня 1943р. питаннями боротьби зі злочинністю в Україні займалися усі оперативні працівники міліції, спеціального апарату створено не було. Вони у своїй роботі спирались на широкий актив громадськості (учителів середніх шкіл, комсомольців, пенсіонерів, працівників домоуправлінь, бригад умільців та інших) і працювали у тісному зв'язку з комісіями по влаштуванню дітей, що залишилися без батьків, які створювались при виконкомах депутатів трудящих. Працівники міліції проводили велику виховну і роз'яснювальну роботу, виступали в дитячих будинках та інтернатах; нерідко вживали адміністративних заходів щодо окремих батьків, опікунів, керівників дитячих установ, винних в бездоглядності дітей; організували евакуацію дітей в безпечні райони. Лише в Краснодар з допомогою працівників міліції були евакуйовані з території України три дитячі будинки загальна кількість вихованців яких становила 5 тис. дітей.

Після визволення території України, як і на початку війни, працівники міліції також приділяли значну увагу боротьбі з дитячою безпритульністю, бездоглядністю і злочинністю. Велике значення для цього мали постанови РНК СРСР від 23 січня 1942 р. «Про влаштування дітей, які залишилися без батьків» і від 15 червня 1943 р. «Про посилення заходів боротьби з дитячою безпритульністю, бездоглядністю і хуліганством». На виконання положень цих постанов була видана директива НКВС УРСР від 13 квітня 1944 р. У ній працівникам усіх підрозділів міліції була надана вказівка про необхідність посилити роботу, спрямовану на своєчасне вилучення безпритульних і бездоглядних дітей з вулиць, вокзалів, потягів і направлення їх в дитячі приймальники-розподільники; зверталась увага на необхідність негайної організації у міських і залізничних відділеннях міліції дитячих кімнат; вказувалось, що до цієї роботи необхідно залучати громадський актив. Керуючись у своїй діяльності зазначеними постановами і директивою, взаємодіючи з громадськістю, працівники міліції успішно вели боротьбу з дитячою безпритульністю, бездоглядністю і злочинністю. Важлива роль у цій боротьбі належить створеним на підставі вказаної вище постанови РНК СРСР від 15 червня 1943 р. відділам по боротьбі з дитячою безпритульністю, бездоглядністю і злочинністю в складі НКВС СРСР, союзних і автономних республік, країв і областей, а також в складі дорожніх відділів міліції. Працівники міліції вилучали з вулиць, вокзалів, залізничних станцій, потягів дітей та відправляли їх в дитячі приймальники-розподільники НКВС. Там на кожного підлітка, у відповідності з пропозиціями НКВС СРСР і Головного управління трудових резервів при РНК СРСР, через відділення міліції оформлялись тимчасові посвідчення, а потім спеціальні комісії, які створювались при місцевих радах, розподіляли дітей в дитячі будинки, ремісничі училища, школи фабрично-заводського навчання, віддавали батькам з відповідними заходами впливу на них, працевлаштовували. Працівники міліції проводили також значну масово-роз'ясню-

ницьку роботу серед населення. В результаті проведених заходів було досягнуто значних успіхів. Зокрема, тільки лише в Сталінській (нині Донецькій) області у першому кварталі 1945 р. працівники міліції затримали 5347 безпритульних та 14104 бездоглядних дітей. Вилучені з вулиць, вокзалів, залізничних станцій, потягів діти направлялись в дитячі приймальники-розподільники НКВС, а звіди були розподілені і направлені: в дитячі приймальники – 3835, в дитячі будинки – 207, школи фабрично-заводського навчання і ремісничі училища – 321, працевлаштовані – 733, а всі інші були повернуті їхнім батькам з відповідними заходами впливу на них. Крім того, працівники міліції провели 504 бесіди зі школярами, учителями, батьками, населенням, 147 раз виступили з доповідями на робітничих і колгоспних зборах. У відповідності з постановою РНК СРСР і ЦК ВКП (б) У від 30 липня 1944 р. «Про заходи по боротьбі з безпритульністю і бездоглядністю дітей в Українській РСР», в Україні широко розгорнулася шефська робота. Увага працівників міліції, партійних, радянських, комсомольських, профспілкових організацій, органів народної освіти, трудових колективів була націлена на проведення повсякденної роботи з дітьми та підлітками, покращання позашкільної виховної роботи.

З метою надання допомоги батькам і родичам у розшуку загублених дітей, при Головному управлінні міліції НКВС СРСР був створений Центральний довідковий літятий адресний стіл у м. Бугуруслан (Російська федерація), адресні дитячі столи були утворені і функціонували і при органах міліції в областях, районах і містах [4, 12].

В Україні, на основі наказів НКВС СРСР від 21 червня 1943 р. і від 13 жовтня 1944 р., у Київській, Вінницькій, Дніпропетровській та інших областях були утворені і діяли дитячі трудові виховні колонії, де утримувались безпритульні і бездоглядні діти, а також підлітки, неодноразово помічені в дрібному хуліганстві та інших незначних проступках, у віці до 16 років. Для роботи в них і у відділах по боротьбі з дитячою безпритульністю і бездоглядністю Народний комісаріат освіти Української СРС за заявками НКВС УРСР виділяв найбільш досвідчених і підготовлених учителів.

Постійне піклування про дітей та підростаюче покоління в роки війни дало можливість захистити і зберегти їх від впливу злочинних елементів, які намагались залучати підлітків в свої злочинні групи для здійснення правопорушень і злочинів. Крім того, з метою попередження дитячої злочинності, працівники міліції України, спираючись на громадськість, а також на агентів, інформаторів, довірених осіб, систематично і повсюди проводили велику роботу по виявленню неповнолітніх злочинців. Завдяки ужитим заходам, злочинність серед неповнолітніх на Україні в воєнні роки не отримала широкого розповсюдження.

Література

1. История милиции Украинской ССР. В документах и материалах. Т.1, 1917-1937 гг. – К., 1969.
 2. Еропкин М.И. Развитие органов милиции в Советском государстве. – М., 1967.
 3. Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР 1917-1952 гг. – М., 1953.
- Биленко С.В. Из истории советской милиции в годы Великой Отечественной войны – М., 1967.